

Тернопільський національний економічний університет

Факультет економіки та управління

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з

« Економічної теорії»

на тему:

« Попит на гроші в національній економіці»

Студента 2 курсу 1 групи
напряму підготовки економіка промислового підприємства
Мисько А.Б.

Керівник: к.е.н., старший
викладач Чирак І.М.

Національна шкала
Кількість балів
Оцінка ECTS

Члени комісії

(підпис, прізвище та ініціали)

(підпис, прізвище та ініціали)

(підпис, прізвище та ініціали)

м. Тернопіль-2016р.

План

Питання 1. Попит на гроші та чинники, що на нього впливають.

Питання 2. Теоретичні моделі попиту на гроші.

Питання 3 . Аналіз грошового ринку та попиту на гроші в Україні.

Питання 4. Механізм формування попиту на гроші в національній економіці.

Висновки

Список використаної літератури

Вступ

Актуальність теми. Попит на гроші є однією з основних складових грошового ринку, на основі якого встановлюється ринкова рівновага. Визначальний вплив зміни попиту та пропозиції грошей на ставку процента як їх ціну є свідченням підпорядкованості грошового ринку загальним закономірностям функціонування ринку взагалі.

Об'єктом дослідження курсової роботи є теоретичні засади попиту грошового ринку.

Предмет дослідження – теоретичні та методологічні заходи попиту на гроші в національній економіці.

Метою курсової роботи є дослідження і здійснення аналізу попиту на гроші в національній економіці.

Завдання формування оптимальної схеми і конкретних механізмів регулювання грошової маси в обігу є сьогодні надзвичайно актуальним. Старі випробувані монетарні інструменти - касовий і кредитний плани вже не придатні для ринкових умов.

Категорія грошей на сучасному етапі розвитку економічних відносин посідає важливе місце в економічній теорії та практиці. Будується державна грошово-кредитна політика на основі аналізу закономірностей функціонування грошового ринку, яка одним з важливих інструментів державного регулювання економіки. Без стабільної фінансової системи та грошової одиниці подальший розвиток держави є неможливими. Саме тому перед нашими економістами постає завдання особливостей і принципів ринку грошей і ґрунтовного аналізу його найважливіших категорій: пропозиції грошей та попиту гроші. Необхідно відзначити, що питання формування попиту на гроші розглядалися такими відомими економістами як, Альфредом Маршаллом, Мільтоном Фрідманом, Джоном Мейнардом Кейнсом та його послідовниками.

Але й на тепер актуальність цієї теми цілком безумовна, тому що попит і пропозиція є однією з двох ключових складових ринку, шляхом взаємодії яких

встановлюється ринкова рівновага. В українській реальності тільки починається формування цілісного грошового ринку, тому досліджування попиту на гроші та факторів, що його встановлюють, зіграє визначну роль у формулюванні засад діяльності ринку. Крім того, економіка України має ряд властивостей, які потрібно враховувати для побудови продуктивної грошово-кредитної системи. Для того щоб давати достеменні оцінки щодо надмірності грошей в обігу, варто знати економічно доказові обсяги їх потреби, реальний попит на них.

Попит на гроші є не лише однією з головних складових грошового ринку, а й складним, багатостороннім явищем. Головною сьогоденною теорією грошей є портфельний підхід, котрий аналізує економічного агента у певний момент часу, коли він володіє чітким фондом багатства (портфелем активів) і приймає рішення стосовно його розподілу серед різними видами активів з ціллю максимізації доходу та мінімізації ризиків.

Попит, на гроші є запасом грошей, котрий бажають мати у власному розпорядженні економічні суб'єкти на певний момент часу. Якщо подібний запас грошей розбирати як частку багатства, якою володіють економічні суб'єкти, то попит на гроші можна тлумачити як їхнє бажання мати певну частку особистого портфеля активів або капітал в ліквідній формі, що означає збільшення попиту на гроші, і навпаки.

1. Попит на гроші та чинники, що на нього впливають.

Попит на гроші – одне із ключових та складних понять грошового ринку. Попит на гроші – це запас грошей, який прагнуть мати у своєму розпорядженні

суб'єкти економічних відносин на певний момент часу (а не потік грошей, що визначається на певний період).

Якщо розглядати, що запас грошей – це елемент багатства, то попит на гроші – це бажання економічних суб'єктів мати певну частину свого багатства (портфеля активів) в ліквідній формі. Такий (портфельний) підхід до вивчення попиту на гроші був застосований Дж. Кейнсом, який назвав своє трактування попиту на гроші *теорією переваги ліквідності*.

Чинники, що впливають на величину попиту на гроші:

$$MD=f(g, P, R, B, I, O),$$

+ + - + - -

Де MD – обсяг попиту на гроші;

g- реальний обсяг ВВП;

P – середній рівень цін;

R - рівень передбачуваного доходу на альтернативні грошам активи;

B - розмір багатства;

I - рівень інфляції;

O - очікування змін ринкової кон'юнктури

1) Основним чинником впливу на попит є зміна обсягів виробництва (або обсягів національного доходу)

$$MD=f(Q)$$

Де Q- номінальний обсяг ВВП

В свою чергу зміна обсягу ВВП визначається *динамікою рівня цін та динамікою реального обсягу виробництва*. Вплив даних чинників прямо пропорційний.

$$Md=f(g,P)$$

де P – рівень цін

g- фізичний обсяг

2) При *макроекономічному підході* попит на гроші пов'язаний зі швидкістю обігу грошей обернено пропорційною залежністю: якщо попит на гроші

підвищується будь-яка грошова одиниця довше перебуватиме у окремого економічного суб'єкта, повільніше буде її обіг і навпаки.

$$M_d = f(V)$$

де V - швидкість обігу

При *мікроекономічному підході* замість швидкості обігу грошей використовується чинник зміни норми відсотка. В міру збільшення норми відсотка на альтернативні грошам активи, попит на гроші буде знижуватись.

$$M_d = f(R)$$

де R - норма доходу на капіталізовані активи

3) **В - чинник накопичення багатства.** Внаслідок збільшення багатства зростає і попит на гроші.

4) **I - чинник інфляції.** Запас грошей в умовах інфляційного росту цін знецінюється. Як наслідок, провокується скорочення попиту на гроші.

5) **0 - очікування погіршення кон'юнктури ринків** (зменшення товарної пропозиції, збільшення товарного дефіциту, погіршення якості продукції і т.д.). У цих епізодах економічні суб'єкти віддають пріоритет накопиченню багатства у товарній формі, а не в грошовій, тому попит на гроші зменшується.

Основою аналізу попиту на гроші є встановлення прямої взаємозалежності між кількістю необхідних для обігу грошей (M_d) і тривалістю обігу (V) – з одного боку та абсолютним рівнем цін (P) і реальним обсягом виробництва (Q) – з іншого. Цю залежність представляє рівняння обігу (Фішера)

$$M_d * V = P * Q$$

$$M_d = P * Q / V$$

де M_d - попит на гроші

V - швидкість обігу

2. Теоретичні моделі попиту на гроші

Попит на гроші можна розглядати як бажання економічних суб'єктів мати у власному розпорядженні певну кількість платіжних засобів (касу). Тримання каси

пов'язано з альтернативними витратами, тому що власник каси відмовляється одержувати доходи від тих видів майна, які він міг придбати на гроші що лежать в касі.

Розглянемо причини, через які економічні суб'єкти згодні нести ці витрати, пред'являючи попит на гроші. Дж. М. Кейнс виділив три мотиви, що породжують попит на гроші:

- Трансакційний мотив;
- Мотив обережності;
- Спекулятивний мотив.

Людям потрібні гроші для того, щоб сплачувати придбання необхідних благ, тому в даному випадку гроші обслуговують товарообіг, то величина попиту на гроші для угод прямо залежить від кількості вироблених товарів і від цін на дані товари. На макрорівні розходи на покупку за період рівні номінального національного продукту. Крім того, варто врахувати, що будь-яка грошова одиниця виступає посередником у декількох угодах протягом року. Такий попит на гроші обумовлений двома мотивами: трансакційних мотивом безпосередньо і мотивом обережності (пов'язаний з необхідністю мати грошовий запас для незапланованих покупок). Отже, в найбільш простому вигляді частину попиту на гроші з трансакційному мотиву можна уявити формулою:

$$MTD = Y / v,$$

де MTD - попит на гроші для угод;

v - швидкість обігу грошей;

Y - ВВП.

Даний підхід не враховує альтернативних витрат, з якими пов'язане тримання каси. Основним фактором попиту на гроші для угод виступає розмір номінального національного продукту.

Кейнсіанська теорія попиту на гроші істотно відрізняється від неокласичної - перш за все запереченням кількісної теорії грошей. У "Загальній теорії зайнятості, відсотка і грошей" Кейнс висунув 3 психологічних мотиву, спонукають зберігати заощадження в грошовій (найбільш ліквідної) формі:

1. Трансакційний (операційний) попит, який визначається потребою купувати один у одного товари, послуги, фактори виробництва. Він залежить:

- від рівня цін;
- від рівня реального обсягу виробництва. У міру його підвищення також зростають реальні доходи, і людям за інших рівних умов знадобиться більше грошей для його реалізації на товарних ринках;
- від швидкості обігу грошей, яка залежить від часу між отриманням номінального доходу РҮ і його витрачанням.

Так, якщо людина отримує дохід у 200 дол. один раз на 4 тижні, рівномірно і повністю його витрачає, то його середній операційний попит на гроші дорівнює 100 дол., якщо ж місячний дохід в 200 дол. виплачується йому раз на тиждень по 50 дол., то середній операційний попит на гроші в цьому випадку складе 25 дол.

Закономірність: чим вище сукупний дохід і ціни, і нижче швидкість обороту грошей, тим вище трансакційний попит на гроші MTD:

$$MTD = Y / v,$$

де MTD - попит на гроші для угод;

v - швидкість обігу грошей;

Y - ВВП.

2. Мотив заходи - це бажання зберігати гроші для непередбачених обставин, наприклад, хвороби, нещасних випадків, термінового ремонту автомобіля, коливань курсів валют, можливості оперативно зробити дуже вигідну покупку, трудових страйків і т. д. Цей мотив часто пов'язаний із збільшеним ризиком втрати капіталу: якщо індивід вважає, що вкладення грошей у цінні папери принесуть збитки, то він стане зберігати заощадження в грошовій формі - зменшуючи ризик, хоча і позбавляючись можливого доходу. Чим нижче процентна ставка за депозитами, тим менше у індивіда стимулів довіряти свої заощадження банкам. Такий мотив проявляється і при посиленні невизначеності майбутньої економічної ситуації.

Розгляд трансакційного мотиву і мотиву обережності роблять кейнсіанську теорію попиту на гроші дуже схожою на класичну теорію. Проте в теорії Кейнса представлений і вельми специфічний третій мотив.

3. Спекулятивний попит - попит на гроші, обумовлений бажанням вигідно помістити заощадження. Фактично він представляє деякий резерв грошей, за допомогою якого суб'єкти прагнуть застрахувати себе від мінливості ринкової кон'юнктури.

До 30-х рр. в економічній теорії сукупний попит на гроші обмежувався лише операційним попитом. Але Дж. Кейнс доповнив цю формулу попитом на гроші, пов'язаних з їх використанням як засобу заощадження. При цьому суб'єкти економічної системи можуть вільно вибирати, в якій саме формі тримати свої заощадження. Вони мають право накопичувати їх у вигляді готівкових грошей, вкладати в цінні папери (акції, облігації), купувати нерухомість (будинки, земельні ділянки і т. п.) в розрахунку на отримання доходу.

Теоретично немає необхідності розглядати окремо всі можливі варіанти заощаджень, пов'язані з отриманням доходів на капітал. У теорії Дж. Кейнса передбачається, що готівці протистоїть єдиний актив - довгострокові державні облігації.

Відмінності між готівкою і облігаціями як формами накопичення багатства полягають у наступному. По-перше, готівка володіють абсолютною ліквідністю, а облігації - меншою ліквідністю, бо їх перетворення на готівку пов'язане з певними витратами. По-друге, при відсутності інфляції готівкові гроші - надійний актив, менше їх не стане, а володіння облігаціями пов'язане з ризиком, оскільки можливі збитки. По-третє, готівкові гроші не дають їх власникові доходу, навпаки, облігації здатні приносити дохід у вигляді відсотка.

Індивід бажає отримати максимум прибутку від своїх активів, саме цим, в кінцевому рахунку, буде визначатися, яку їх частину він залишить у вигляді готівкових грошей, а яку витратить на покупку облігацій.

Припустимо, що з 1000 дол. доходу 400 дол. витрачається на купівлю товарів і послуг, тобто складає операційний попит на гроші. Решта 600 дол. зберігаються,

причому можливі різноманітні варіанти розподілу заощаджень між готівкою і довгостроковими облігаціями. Якщо суб'єкт купить облігації на 500 дол., то решту 100 дол. готівкових грошей складуть його спекулятивний попит на гроші. В іншій ситуації суб'єкт вкляде в цінні папери всього 250 дол., вважаючи за краще мати заощадження готівкових грошей в розмірі 350 дол., що і складе його спекулятивний попит на гроші.

Найважливішим фактором, що впливає на прийняття суб'єктом рішення про варіант розподілу своїх заощаджень з метою отримання максимального доходу, є процентна ставка по облігаціях.

Кейнсіанське пояснення зв'язку між розміром спекулятивного попиту на гроші і ставкою відсотка по облігаціях полягає в наступному (при допущенні відсутності інфляції). Відомо, що норма відсотка за облігаціями обернено пропорційна їх ринковою ціною. Нехай за поданнями якогось суб'єкта 20% - висока ставка відсотка за облігаціями, 10% - низька, 5% - низька. Кожного разу, коли ставка відсотка піднімається вище 10%, власник заощаджень буде вважати, що вона рано чи пізно почне опускатися, що означатиме підвищення ринкової ціни облігацій в майбутньому. При цьому він стане купувати облігації розраховуючи на підвищення в майбутньому їх ринкової ціни і зменшувати запаси готівки. Отже, при високій ставці відсотка по облігаціях індивід вважатиме за краще купувати облігації, а частка готівкових грошей в його багатстві знизиться.

Таким чином, сукупний спекулятивний попит на гроші всіх індивідів перебуває у зворотній пропорційній залежності від ставки відсотка по облігаціях:

При цьому норма відсотка не може впасти нижче деякої мінімальної величини r_0 , тому крива $L(r)$ наближається до прямої $r = r_0$.

Таким чином, функція загального попиту на гроші:

$$M_d = M_{d1} + M_{d2} = 1/v PY + L(r)$$

Врахуємо, що операційний попит на гроші безпосередньо не залежить від норми відсотка по облігаціях.

Таким чином, Кейнс ввів в економічну теорію проблему "вибору портфеля", що покликана давати відповідь на питання: якою повинна бути оптимальна структура активів даного суб'єкта (у даному випадку співвідношення часток грошових коштів і державних облігацій). Проте кейнсіанська теорія гранично спрощувала портфельний вибір: або готівкові гроші, або урядові облігації. У сучасній теорії попиту на гроші об'єктом аналізу став набагато більш широкий вибір альтернатив.

Кількісна теорія грошей, яка стверджує, що ціни товарів визначаються об'ємом платіжних засобів, що знаходяться в обігу, належить до числа найстаріших доктрин в історії економічної думки. Період її зародження датується XVI ст., коли бурхливе збільшення товарних цін в Європі наполегливо вимагало пояснення причин цього явища. Крім того, це був період панування в економічних трактатах ідей меркантилізму з його благоговійною вірою в особливі властивості благородних металів як важливого елемента суспільного багатства.

В період свого зародження кількісна теорія не претендувала на пояснення причин зміни цін. Її головним завданням було обґрунтування погляду, що гроші принципово відрізняються від інших представників товарного світу завдяки відсутності в них внутрішньої вартості. І лише з часом в кількісній теорії почала домінувати теза про зв'язок стану грошового обігу з динамікою цін. Першим, хто висловив припущення про залежність рівня цін від кількості благородних металів, був французький філософ Жан Боден. Однак він не висував твердження про пряму, а тим більше пропорційну залежність між зміною кількості грошей та зміною цін. Окремі положення цієї теорії в загальних рисах сформулював Дж. Локк (1632–1704 рр.). В більш розробленій формі вона викладена Дж. Вандерлінтом (помер в 1740 р.), Ш. Монтеск'є (1689–1755 рр.) і Д. Юмом (1711–1776 рр.). Прихильником кількісної теорії був і Д. Рікардо (1772–1823 рр.). Таким чином, для ранньої кількісної теорії були характерні три постулати:

- 1) причинності (ціни залежать від маси грошей);
- 2) пропорційності (ціни змінюються пропорційно кількості грошей);

3) універсальності (зміни кількості грошей чинять однаковий вплив на ціни всіх товарів). Між тим очевидно, що по мірі розвитку форм грошей структура грошової маси стає далеко не однорідною, так як включає не тільки готівкові гроші, а й банківські вклади.

По-різному реагують на збільшення грошової маси й ціни на різні групи товарів, які зростають нерівномірно. Подальший розвиток кількісної теорії грошей пов'язаний з включенням в неї апарату економетричного аналізу і елементів мікроекономічної теорії ціни. Суттєвий внесок до модернізації кількісної теорії вніс І. Фішер (1867–1947 рр.) – видатний представник математичної школи в сучасній економічній теорії, один із творців і перший президент Міжнародного економетричного товариства (1931–1933 рр.). В праці “Купівельна сила грошей, її визначення і відношення до кредиту, відсотків і криз” (1911 р.) він намагався формалізувати залежність між масою грошей і рівнем товарних цін. Математично рівняння обміну можна представити у вигляді формули:

$$MV = PQ,$$

де, М (money) – середня кількість грошей, що знаходяться в обігу в даному суспільстві протягом року;

V (velocity) – середня кількість оборотів грошей в їх обміні на блага;

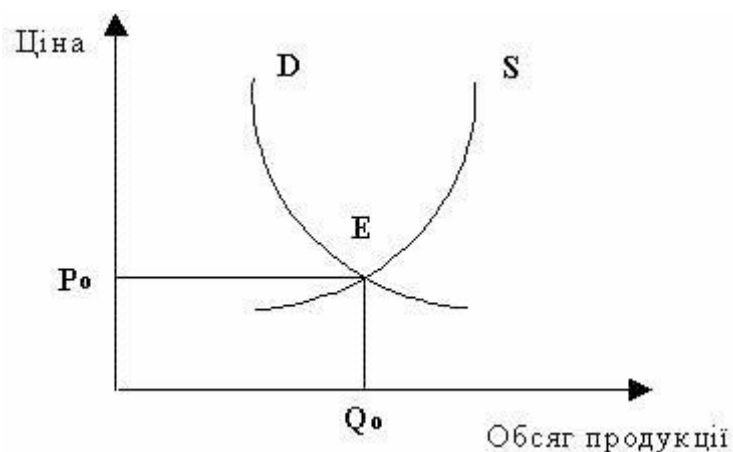
P (price) – середня продажна ціна кожного окремого товару, що купується в даному суспільстві;

Q (quantity) – сукупна кількість товарів.

Формула Фішера є некоректною для умов золотомонетного стандарту, оскільки ігнорує внутрішню вартість грошей. Однак при обігу паперових грошей, нерозмінних на золото, вона набуває певного раціонального змісту. В цих умовах зміна грошової маси впливає на рівень товарних цін (хоч, звичайно, І. Фішер в певній мірі ідеалізував ціновий механізм, так як мав на увазі абсолютну еластичність цін). Фішер, як і інші неокласики, відштовхувався від моделі досконалої конкуренції і поширював свої висновки на економіку, в якій існували

монополії, і ціни вже в значній мірі втратили еластичність. В концепції Фішера є й інші недоліки, характерні для кількісної теорії, зокрема, перебільшення впливу грошей на товарні ціни. З його формули випливає, що грошова маса виконує активну роль, а ціни – пасивну. У Фішера лише грошова маса виступає як незалежна змінна, тоді як в дійсності має місце відповідний взаємозв'язок. В умовах монополістичного ціноутворення збільшення товарних цін нерідко є причиною розширення грошового обороту.

Багато сучасних економістів характеризують рівняння обміну як рівність: $MV = PQ$. Ця рівність, з їх точки зору, виражає акт обміну: $G - T$ стосовно всієї маси товарів, тобто сума грошей, на які куплені товари, рівна (тотожна) сумі цін куплених товарів. Однак це тавтологія, і формула обміну не може служити для пояснення сукупного (абсолютного) рівня цін (рис. 1.1). Формула обміну, як вважають прихильники кількісної теорії, пояснює абсолютну величину EQ_0 (в той час як механізм попиту і пропозиції пояснює лише відносні відхилення від неї).

Фішер та його послідовники прагнули пояснити, що швидкість обігу грошей (V) і рівень виробництва (Q) не залежать від кількості грошей (M) та рівня цін (P). Швидкість обігу грошей, з їхньої точки зору, знаходиться в залежності перш за все від демографічних (щільність, густота населення тощо) і техніко-економічних параметрів (суспільний поділ праці, наявність природних ресурсів, розвиток транспорту тощо). Рівень виробництва визначається головним чином умовами, що складаються на ринку праці, й не залежить від рівня цін і кількості грошей в

обігу. Очевидно, що в умовах ринкової економіки такі посилення носять нереалістичний характер.

Поява кредитних грошей сприяє економії засобів обігу. Враховуючи цю обставину, Фішер доповнив свою формулу обміну. Він розглянув більш складний варіант, в якому врахував не тільки масу грошей, що знаходяться в обігу, але і суму грошових коштів на чекових рахунках в банках. Математичне рівняння обміну Фішера з врахуванням депозитного обігу записується у вигляді наступної формули:

$$MV + M'V' = PQ$$

де, M' – сума грошових коштів на чекових рахунках;

V' – швидкість обігу грошових залишків на рахунках протягом даного періоду

Як різновид кількісної теорії грошей, варіант Фішера поділяє всі переваги і недоліки цієї теорії. Платіжні засоби є органічною складовою частиною сучасної грошової маси, однак із формули Фішера випливає, що вони безпосередньо впливають на товарні ціни, що не відповідає дійсності. З розвитком кредитного обігу відбувається зближення грошової маси з фінансовими активами. З'явилася реальна альтернатива використовувати засоби або в грошовій формі (яка не приносить доход), а бо внегрошовій формі, що, як правило, приносить доход. Однак в останньому випадку з'являється небезпека, що повністю і в короткі строки капітал не вдається знову перетворити в гроші. Здатність багатства швидко і без втрат перетворюватись в гроші і виконувати їх основні функції називається ліквідністю. Основи теорії ліквідності були розроблені в працях представників кембріджської школи: А. Маршала (1843–1924 рр.), А.С Пігу (1877–1959 рр.) та інші. Вчені цього напрямку використовують мікроекономічний підхід. Це виражається в тому, що вони враховують мотиви поведінки господарюючих суб'єктів, і в їх прагненні зберігати активи в ліквідній, тобто грошовій формі. На відміну від І. Фішера, А. Пігу

спробував визначити масу грошей через величину кінцевого продукту за допомогою показника ліквідності:

$$M = kPQ,$$

де, M – кількість грошових одиниць (пропозиція грошей);

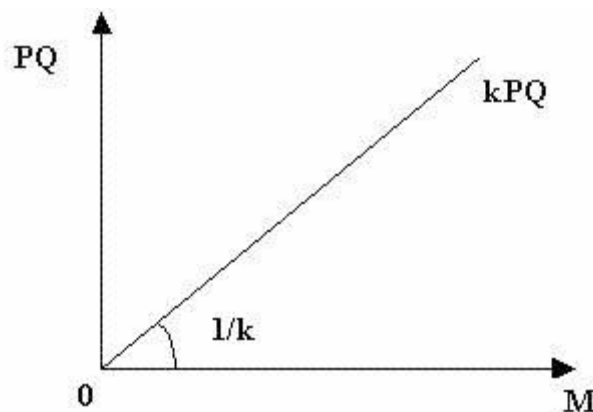
Q – величина суспільного виробництва у фізичному виразі за одиницю часу;

P – ціна виробленої продукції;

K – частина кінцевого продукту PQ , якій люди віддають перевагу;

kPQ – попит на гроші.

Ця формула отримала назву кембріджського рівняння. Графічно воно може бути інтерпретовано наступним чином. Відкладемо на осі ординат величину суспільного виробництва у фізичному виразі, а на осі абсцис – кількість грошей. Тоді kPQ буде представляти собою лінію, що виходить з початку координат. Тангенс кута нахилу kPQ до осі абсцис буде дорівнювати $V = 1/k$ (рис. 1.2).

В “Трактаті про грошову реформу” (1923 р.) Дж.М. Кейнс запропонував новий варіант кембріджського рівняння, в якому пов’язав ліквідність з нормою обов’язкових банківських резервів:

$$M = P (K + rK')$$

де, M – грошова маса (кількість паперових грошей або інших платіжних засобів);

P – ціна одиниці споживання (індекс “вартості життя”);

K і K' – еквіваленти кількості одиниць споживання, які люди бажають зберігати в грошовій формі (відповідно, в формі готівкових грошей та банківських депозитів);

r – норма обов'язкових банківських резервів.

Позначивши через KY частину національного доходу, яка зберігається в ліквідній формі, представники кембріджської школи виводять формулу: $M = KY$, яка описує умови рівноваги між пропозицією (емісією) грошей і попитом на них. В 1960–1980 рр. спостерігається відродження кількісної теорії грошей у вигляді однієї з неокласичних течій в політичній економії монетаризму. Визначена одна з найглибших характеристик сутності грошей. Гроші почали розглядатися економічною теорією як не просто товар, а особливий товар, що виконує в системі економічних відносин специфічну функцію – виступає в ролі загального вартісного еквіваленту.

Монетаристська теорія виникла в середині 50-х років в США як “чикагська школа”, лідером якої був М. Фрідмен. Він вважав, що стихійному товарному господарству притаманна особлива внутрішня стійкість, обумовлена дією ринкових механізмів конкуренції та ціноутворення. Прихильники цієї теорії виступають противниками кейнсіанської концепції втручання держави у господарські процеси. Вони стверджують, що державні заходи по стимулюванню попиту, рекомендовані кейнсіанцями, не тільки не поліпшують стан економіки, але й породжують нові диспропорції та кризові спади.

Широкого поширення монетаризм набув у 70-ті роки, коли він використовувався урядовими органами для боротьби із стагфляцією і став теоретичною основою для державних програм грошово-кредитного регулювання економіки.

Незважаючи на те, що монетаризм має ряд напрямів і теоретичних послідовників (К. Бруннер, А. Мельцер, Д. Лейдлер та інші), найбільш популярним є варіант М. Фрідмена, що включає:

- 1) кількісну теорію грошей, що обґрунтовує причинний зв'язок між кількістю грошей в обігу та рівнем товарних цін;

2) монетарну теорію промислових циклів, згідно з якою коливання господарської кон'юнктури визначається попередніми змінами грошової маси;

3) особливий “передавальний” механізм впливу грошей на реальні фактори відтворення (не через норму відсотка, як вважали кейнсіанці, а через рівень товарних цін);

4) положення про неефективність державних заходів економічного регулювання в зв'язку з присутністю змінних витрат (лагів) між змінами грошових показників та реальних факторів виробництва;

5) “монетарне правило” (або правило відсотків), згідно з яким відбувається автоматичне збільшення грошової маси в обігу на декілька відсотків у рік незалежно від стану господарства, фази циклу тощо;

6) систему плаваючих валютних курсів для “саморегулювання” зовнішньоекономічної рівноваги.

Застосування на практиці монетаристських ідей урядами Великобританії, США, ФРН та інших країн хоча й сприяло уповільненню інфляційних процесів, але посилювало розвиток кризових явищ в економіці, стимулювало збільшення безробіття в цих країнах.

Сучасна грошова теорія є кейнсіансько-неокласичним синтезом, який включає загальні для обох теорій елементи і досягнення сучасної наукової думки.

1. Сучасна теорія попиту на гроші розглядає ширший діапазон активів, чим безвідсоткове зберігання грошей і довгострокові облігації. Нині вкладники можуть мати портфелі як з формами грошей (наприклад, нау-рахунки), що приносять відсотки, так і з безвідсотковими формами (готівка і вклади до запитання). На додаток вони можуть мати заощадження, термінові депозити, короткострокові цінні папери уряду, облігації і акції корпорацій, нерухомість, товари тривалого користування.

При цьому усе, що впливає на перевагу володіння яким-небудь з названих вище активів відносно грошей, може вплинути на величину попиту на гроші.

2. Сучасна теорія відкидає розподіл попиту на гроші на підставі мотивів обережності, трансакційного і спекулятивного мотивів. Процентна ставка впливає

на попит на гроші лише внаслідок того, що норма відсотка є альтернативною вартістю зберігання грошей.

3. Сучасна теорія розглядає багатство як один з визначальних чинників попиту на гроші. При збільшенні багатства індивіда він, ймовірно, захоче збільшення кожного з типів багатства, що належить йому, включаючи і гроші.

4. Сучасна теорія розглядає і інші чинники, що впливають на бажання господарюючих агентів віддати перевагу ліквідному портфелю. Наприклад, таким чинником можуть бути зміни в очікуваннях. При песимістичному прогнозі на майбутню кон'юнктуру величина попиту на гроші має тенденцію до збільшення, а при оптимістичному - віддасть перевагу іншим видам активів.

5. Сучасна теорія попиту на гроші враховує наявність інфляції. Ця теорія чітко розмежовує такі поняття, як реальний і номінальний дохід, реальна і номінальна норми відсотка, реальний і номінальний розміри грошової маси.

Збільшення номінального національного доходу (національного продукту) може бути викликане збільшенням рівня цін при фіксованому реальному національному доході (продукті) або деяким симбіозом цих двох явищ. У будь-якому випадку зміни в номінальному національному доході вплинуть на величину попиту на гроші. Тому при обговоренні взаємного зв'язку між випуском продукції і попитом на гроші необхідно враховувати рівень цін. Це можна здійснити, наприклад, шляхом ділення номінального національного продукту і кількості грошей в зверненні на індекс рівня цін. В результаті зміна рівня цін за інших рівних умов не впливає на передбачуваний попит на реальні грошові залишки.

Зміну рівня цін необхідно враховувати і при аналізі зв'язку норми відсотка по активах, які господарюючі агенти тримають у своїх портфелях як альтернативу грошам, і попитом на гроші. У ідеальному випадку, коли немає інфляції, норма відсотка - дохід від активів, які можна зберігати як альтернативи грошам.

Норма відсотка вимірює альтернативну вартість зберігання відсотків готівки, що не приносять, і еквівалентна насолоді від переваг ліквідності портфеля : чим вище норма відсотка на альтернативних грошам активи, тим вище за них альтернативна - вартість і нижче величина попиту на гроші.

У реальному світі існує інфляція, що підриває корисність грошей як засобу збереження, оскільки реальний об'єм товарів і послуг, які можна придбати за певну кількість готівки, що не приносить відсотки, падає з темпом, рівним темпу збільшення рівня цін.

В результаті функцію попиту на гроші можна представити у вигляді функціональної залежності величини попиту на номінальні грошові залишки від номінальних національного доходу і норми відсотка.

У сучасному трактуванні поняття попиту на гроші швидкість обігу грошей є змінною, залежною від номінальної норми відсотка. У міру того, як ми рухаємося по кривій попиту на гроші (остання має негативний нахил виходячи із загального закону попиту), V падає пропорційно зменшенню номінальної норми відсотка і зростає із збільшенням номінальної норми відсотка.

У сучасному трактуванні поняття попиту на гроші швидкість обігу грошей є змінною, залежною від номінальної норми відсотка. У міру того, як ми рухаємося по кривій попиту на гроші (остання має негативний нахил виходячи із загального закону попиту), V падає пропорційно зменшенню номінальної норми відсотка і зростає із збільшенням номінальної норми відсотка.

3. Аналіз грошового ринку та попиту на гроші в Україні.

Основні тенденції грошово-кредитного ринку України за грудень 2015 року (див. таблицьку додаток 2):

У грудні обсяг монетарної бази збільшився на 4,6% (з початку року на 0,8%) – до 336,0 млрд. грн., готівки поза банками збільшився на 3,6% (з початку року зменшився на 0,03%) – до 282,9 млрд. грн.

Обсяг грошової маси в грудні зріс на 1,9% (з початку року – на 3,4%) – до 988,9 млрд. грн. Це стало можливим завдяки зростанню залишків на рахунках фізичних осіб у національній валюті на 7,2% (з початку року зафіксовано зменшення на 3,8%) – до 188,5 млрд. грн. та на рахунках юридичних осіб у національній валюті на 6,3% (з початку року на 17,

9%) – до 200,2 млрд. грн. Обсяг депозитів фізичних осіб у національній валюті без урахування коштів у банках, які визнано неплатоспроможними та перебувають у стадії ліквідації, у грудні збільшився на 10,7% – до 186,3 млрд. грн. Обсяг депозитів фізичних та юридичних осіб у національній валюті за місяць збільшився на 6,7% (з початку року на 6,2%) – до 388,7 млрд. грн.

Обсяг депозитів в іноземній валюті за грудень зменшився на 5,2% (з початку року на 32,1%) – до 13,2 млрд. дол. США (у доларовому еквіваленті), у тому числі фізичних осіб – на 4,8% (з початку року на 36,3%) – до 8,7 млрд. дол. США, юридичних осіб зменшився на 5,9% (з початку року на 22,0%) – до 4,5 млрд. дол. США. Обсяг депозитів фізичних осіб в іноземній валюті без урахування коштів у банках, які визнано неплатоспроможними та перебувають у стадії ліквідації, у грудні збільшився на 0,9% – до 8,6 млрд. дол. США.

У грудні залишки за кредитами в національній валюті зменшилися на 4,8% (з початку року на 19,1%) – до 439,3 млрд. грн. за рахунок зменшення кредитів, наданих юридичним особам, на 5,6% (з початку року зменшилися на 17,4%) – до 360,2 млрд. грн. та кредитів, наданих фізичним особам, на 0,8% (з початку року зменшилися на 26,0%) – до 79,2 млрд. грн.

Залишки за кредитами в іноземній валюті за місяць зменшилися на 0,6% (з початку року на 20,3%) і становили 23,9 млрд. дол. США (у доларовому еквіваленті), у тому числі юридичних осіб зменшилися на 1,7% (з початку року на 17,3%) – до 19,6 млрд. дол. США, фізичних осіб збільшилися на 4,8% (з початку року зменшилися на 31,6%) – до 4,3 млрд. дол. США.

Обсяг коррахунків банків у Національному банку України в грудні збільшився на 2,8% (з початку року зменшився на 1,7%) – до 27,7 млрд. грн. Сума обов'язкових резервів, що підлягає формуванню згідно з установленими нормативами, на період утримання з 11.11.2015 до 10.12.2015 становила 38,9 млрд. грн., з 11.12.2015 до 10.01.2016 – 40,0 млрд. грн.

У грудні сальдо (різниця) між обсягами наданих Національним банком України банкам України та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб кредитів та обсягами повернення раніше наданих їм кредитів становило "-12,3 млрд. грн. Середньозважена процентна ставка за операціями з підтримання ліквідності банків у грудні становила 22,11% річних.

Сальдо (різниця) між обсягом залучених коштів через розміщення депозитних сертифікатів Національним банком України та обсягом погашення раніше розміщених депозитних сертифікатів Національним банком України становило 27,9 млрд. грн. Середньозважена процентна ставка за операціями з мобілізації коштів становила 18,72% річних.

Національний банк України протягом грудня набув у власність державні облигації України, номінальна вартість яких становить 19,12 млрд. грн. (з початку року – 93,73 млрд. грн.). Обсяг продажу цінних паперів України з портфеля Національного банку України в грудні за номінальною вартістю становив 0,26 млрд. грн. (з початку року – 1,86 млрд. грн.), із них 0,15 млрд. грн. шляхом продажу на аукціонах, які проводилися фондовими біржами.

Протягом грудня порівняно з листопадом середньозважена вартість коштів зменшилася: у національній валюті за наданими кредитами – до 20,20% з 20,73% річних, за залученими депозитами – до 11,44% з 12,39%; на міжбанківському кредитному ринку – до 19,24% з 19,50%, в іноземній валюті за

наданими кредитами – до 8,65% з 9,71% та за залученими депозитами – до 5,79% з 5,96%.

У грудні аукціони з розміщення облігацій внутрішніх державних позик не оголошувалися.

Загалом з початку року до Державного бюджету України було залучено 10,0 млрд. грн. та 0,64 млрд. дол. США. Середньозважена дохідність ОВДП за результатами аукціонів з їх первинного розміщення з початку року становила відповідно в національній валюті 17,00% річних, у доларах США – 8,74% річних.

Загалом з початку року для збільшення статутних капіталів банків та інших юридичних осіб було здійснено випуск ОВДП на загальну суму 33,5 млрд. грн. (з них 3,8 млрд. грн. – АБ "Укргазбанк"; 29,7 млрд. грн. – НАК "Нафтогаз України").

У грудні було здійснено випуск ОВДП з метою надання кредиту Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на загальну суму 9,0 млрд. грн. із середньозваженою дохідністю 10,79% річних (з початку року – 41,5 млрд. грн. із середньозваженою дохідністю 11,43% річних).

Погашення та сплата доходу за ОВДП здійснювалися своєчасно та в повному обсязі. З початку року обсяг таких платежів становив 149,1 млрд. грн., у тому числі погашення номінальної вартості – 92,4 млрд. грн., сплата купонного доходу – 56,8 млрд. грн.

За кількісною теорією грошей (рівняння І. Фішера) між зростанням ВВП, грошовою масою та інфляцією існує залежність. Поява в обігу надлишкової грошової маси веде до збільшення сукупного попиту і зростання цін, унаслідок чого зменшується купівельна спроможність грошової одиниці. У ринкових умовах, недостатня маса грошей може спричинити збої у реалізації товарів і такі негативні для всієї економіки явища, як спад виробництва та зниження ділової активності.

Тому відправною точкою в статистичному аналізі попиту на гроші є обсяг (номінальний та реальний) ВВП, який є узагальнюючою характеристикою

діяльності підприємств всіх видів економічної діяльності і являє собою ринкову вартість кінцевої продукції та послуг за певний період та інфляція.

В даному напрямку задачами статистичного аналізу є:

- комплексний аналіз динаміки ВВП, реальних грошових залишків та індексу споживчих цін;
- визначення закономірностей і тенденцій розвитку макроекономічних показників та на їх основі виявлення резервів підвищення ефективності грошово-кредитної політики.

Основні показники, за допомогою яких проводиться порівняльна динаміка грошової маси, ВВП та інфляції наведено в таблиці (див додаток табл.3)

Динаміка обсягу номінального ВВП, грошової маси та індексу споживчих цін (див. додаток табл.4) свідчить, що впродовж 2009 -2014 рр. простежується тенденція до збільшення грошової пропозиції М3, яка не відповідає напрямку динаміки реального ВВП. Зауважимо, що у будь якому випадку розширення офіційної пропозиції за умов зниження реальних обсягів виробництва в офіційній економіці є звичайним ігноруванням базових аксіом економічної теорії.

У 2010 та 2012 рр., реальні грошові залишки (попит на гроші) збільшилися, грошова пропозиція розширилася, а рівень споживчих цін зростав набагато меншими темпами, що свідчить про зміцнення довіри громадян до банківської системи.

Швидке знецінення гривні у 2014 р. посилювало інфляційні очікування, а також недовіру до політики уряду, що спричинило значне зниження попиту на гроші (темп зростання реальних грошових залишків знизився в 2014 р. проти 2013 р. на 25%). Паралельно зі зниженням рівня попиту на гроші можна було спостерігати і від'ємні темпи приросту реального ВВП. Люди вилучали свої вклади з банківських установ і здебільшого переводили їх у вільноконвертовану валюту. Посилювався тиск на курс гривні викликаючи макроекономічну нестабільність.

Отже, серед головних чинників високого попиту на гроші можна виділити високі темпи економічного зростання та продовження процесу демонетизації економіки.

Як видно з табл. 5 та 6, в Україні відбувалася невідповідність темпів зростання ВВП та грошової маси. Наприклад, у 2011р. зростання реального ВВП на 1% призвело до зростання грошової маси на 9,17%. Виникає питання, чому у відповідності з рівнянням І. Фішера зниження темпів зростання реального ВВП не призводить до аналогічної зміни грошової маси? Аналізуючи динаміку грошової маси та динаміки цін можна побачити, що коефіцієнт еластичності по споживчих цінах показує низьку еластичність між зростанням цін і приростом грошової маси. Отже, можна спростувати твердження монетаристів щодо забезпечення певного приросту грошової маси для підтримки помірних темпів інфляції в Україні. Також не підтверджується і постулат про те, що єдиною необхідною та достатньою умовою, яка визначає темпи інфляції, є зміна темпів зростання грошової маси.

Монетаристи вважають, що динаміка цін визначається повністю пропозицією грошей, а точніше незбалансованістю попиту та пропозиції на гроші, але ціна є результатом дії багатьох факторів (наприклад конкуренція на ринку, ціни на енергоресурси, науково-технічний прогрес, продуктивність праці, державне регулювання ринків та інше), яка більше сама впливає на попит і пропозицію грошей.

4 . Механізм формування попиту на гроші.

Попит на гроші - одне з ключових і найскладніших явищ ринку грошей. Його вивчення виявилось центральною проблемою сучасної теорії грошей, а успіхи в його пізнанні визначали розвиток цієї теорії в ХХ ст., відкривали

можливості ефективного регулювання ринку грошей через механізми та інструменти грошово-кредитної політики. В Україні, де тільки формується цей ринок освоюються механізми та інструменти грошово-кредитної політики, вивчення попиту на гроші набуває особливого теоретичного та практичного значення.

Поняття попиту на гроші. На відміну від звичайного попиту на товарних ринках, який формується як потік куплених товарів за певний період, попит на гроші виступає як запас грошей, який прагнуть мати у своєму розпорядженні економічні суб'єкти на певний момент. Якщо такий запас грошей розглядати як елемент багатства, котрим володіють економічні суб'єкти, то попит на гроші можна трактувати як їхнє бажання мати певну частину свого портфеля активів (багатства) в ліквідній формі. Якщо власники портфельів активів віддають перевагу ліквідній формі, то це означатиме збільшення попиту на гроші, і навпаки. Такий (портфельний) підхід до вивчення попиту на гроші був застосований Дж. М. Кейнсом, котрий назвав своє трактування попиту на гроші теорією переваги ліквідності.

Трактування попиту на гроші як явища залишку зумовлює істотну відмінність його від попиту на дохід, що є явищем потоку. Хоч ці два явища тісно переплітаються, проте вони не збігаються ні за обсягами, ні за напрямками і динамікою руху. Наприклад, економічний суб'єкт хоче мати в цьому місяці дохід 10 тис. грн., а запас грошей на кінець місяця - 4,0 тис. грн. Якщо на початку місяця у нього не було запасу грошей, то це означатиме, що його попит на гроші зріс на 4,0 тис. грн. Для його задоволення з доходу 10,0 тис. грн. він повинен витратити на поточні потреби 6,0 тис. грн., а 4,0 тис. грн. відкласти в запас. Проте він може задовольнити свій попит на гроші й іншим шляхом, наприклад, продавши частину наявних у його портфелі активів, що не належать до запасу грошей, зокрема акції, автомобіль чи квартиру, а виручку помістити в запас. Це значить, що попит на гроші не тільки по суті відрізняється від попиту на дохід, а й має відносно самостійні джерела задоволення.

За такого трактування попиту на гроші це явище набуває важливого значення в практиці управління грошовою сферою. Наявність попиту на гроші означає, що в його межах економічні суб'єкти триматимуть гроші в себе, не "викинуть" на товарний, валютний чи фондовий ринки і не порушать сформовану там рівновагу. Тому збільшення попиту на гроші розширює економічну межу емісії грошей, її збільшення не зашкодить указаним ринкам, буде безінфляційним, приведе до підвищення рівня монетизації економіки.

Попит на гроші і швидкість обігу грошей. Попит на гроші тісно пов'язаний зі швидкістю обігу грошей обернено пропорційною залежністю: у міру збільшення попиту на гроші кожна грошова одиниця, що є в обороті, довше перебуватиме у розпорядженні окремого економічного суб'єкта, повільнішим буде її обіг, і навпаки. З цієї залежності випливають висновки, що мають важливе практичне значення:

- оскільки попит на гроші - явище динамічне, то і швидкість обігу грошей не може бути постійною;
- збільшення швидкості обігу грошей унаслідок падіння попиту на гроші може компенсувати дефіцит платіжних засобів при зниженні рівня монетизації валового національного продукту і послабити кризу неплатежів;
- падіння швидкості обігу грошей через збільшення попиту на них послаблює вплив збільшення маси грошей в обороті на кон'юнктуру ринків, гальмує його інфляційні наслідки;
- у парі "попит - швидкість" визначальним є попит на гроші, а похідним - швидкість їх обігу. Тому фактори зміни попиту на гроші об'єктивно впливають і на швидкість їх обігу. Проте це не виключає зворотного впливу зміни швидкості обігу грошей на динаміку їх попиту. Наприклад, якщо суто організаційними заходами (збільшення частоти виплат доходів, підвищення дохідності короткострокових фінансових інструментів, удосконалення системи розрахунків тощо) забезпечується прискорення обігу грошей, то це вплине і на формування попиту на них, особливо на його трансактивну складову.

Цілі та мотиви попиту на гроші. У теорії грошей чи не найактуальнішим було і залишається питання, чому економічні суб'єкти накопичують гроші? Правильна відповідь на це питання створює базу для визначення економічних чинників, які впливають на обсяг і динаміку попиту на гроші, а також для формування механізму його регулювання. У цьому питанні слід розрізняти два аспекти:

- задля яких цілей економічні суб'єкти накопичують гроші;
- які мотиви спонукають їх до цього.

Щодо цілей накопичення грошей, то вони впливають із самих функцій грошей як купівельного і платіжного засобу та як засобу нагромадження вартості (багатства). У першому випадку метою є створення запасу купівельних і платіжних засобів, достатнього для задоволення поточних потреб економічних суб'єктів у товарах та послугах, у другому - накопичення грошей як капіталу, як форми багатства, що спроможна давати власникові дохід у вигляді процента. Може бути і третій випадок, коли накопичення певних запасів грошей підпорядковується першій і другій цілям одночасно.

Відповідно до зазначених цілей накопичення грошей попит на них можна розділити на три частини: попит на поточний запас платіжних засобів; попит на постійний запас грошей як форму багатства, що призначена давати додатковий дохід їх власникові; попит на тривалий запас грошей для здійснення майбутніх платежів та одержання додаткових доходів.

Відповідно до вказаних цілей виділяються три групи мотивів попиту на гроші з боку економічних суб'єктів: трансакційний (операційний) мотив; мотив завбачливості; спекулятивний мотив.

Трансакційний мотив полягає в тому, що економічні суб'єкти постійно відчують потребу в певному запасі грошей для здійснення поточних платежів, щоб підтримати на належному рівні своє особисте та виробниче споживання. Ці гроші повинні бути в формі, придатній для їх негайного використання в платежі, тобто бути наявними (готівка чи вклади до запитання). Запас таких грошей можна назвати поточною чи операційною касою. Він створює для власника значні

зручності, бо забезпечує йому належну ліквідність і авторитет платоспроможного контрагента.

Мотив завбачливості зводиться до того, що юридичні і фізичні особи бажають мати запас грошей як ресурс купівельної спроможності, з тим щоб у будь-який час мати можливість задовольнити свої непередбачувані потреби чи скористатися перевагами несподіваних можливостей.

Непередбачувані потреби в грошових витратах зумовлюються переважно надзвичайними подіями - хвороба членів сім'ї, поломка автомобіля чи інших дорогих предметів вжитку (холодильники, комп'ютери тощо), аварії на виробництві, необхідність запровадження новітніх вузлів чи деталей замість застарілих тощо. Задоволення подібних потреб економічних суб'єктів рівноцінне гарантії їх безпеки, має надзвичайно важливе значення для їх життєдіяльності і пояснює їх бажання мати в наявності певний запас грошей. Такий запас має переважно страхове призначення.

У діяльності економічних суб'єктів трапляються також несподівані події, які не викликають непередбачуваних витрат, а навпаки, відкривають можливість їх скоротити й одержати непередбачуваний дохід. З'являється несподівана можливість поліпшити своє фінансове становище. Для цього теж потрібно мати певний запас грошей, наприклад, щоб негайно купити потрібний товар у разі раптового зниження цін, чи за низьких ринкових цін придбати цінні папери з наміром продати їх, коли вони подорожчають, чи здійснити взагалі вигідну купівлю про запас за сприятливої кон'юнктури тощо. В усіх подібних випадках рушійною силою накопичення грошей теж є мотив завбачливості.

Сформований за цим мотивом запас грошей є запасом купівельної спроможності, і з цього погляду він подібний до операційного запасу, тобто має трансформаційне призначення - забезпечити безперервну реалізацію товарів та послуг. Тому його можна розглядати як складову трансформаційного запасу. Водночас запас грошей за мотивом завбачливості більш довготривалий, ніж операційний запас, і тому може використовуватися для одержання додаткового доходу через розміщення в довгострокові депозити, цінні папери тощо.

Спекулятивний мотив попиту на гроші полягає в тому, що економічні суб'єкти бажають мати у своєму розпорядженні певний запас грошей, з тим щоб за сприятливих умов перетворити їх у високодохідні фінансові інструменти, а при погіршенні цих умов і появі загрози зниження дохідності та ризику збитковості наявних фінансових інструментів перетворити їх у грошову форму, яка хоч і малодохідна, але без ризикова.

Ідея спекулятивного мотиву попиту на гроші привнесена в економічну теорію Дж. М. Кейнсом. Вона вважається чи не найвагомим його внеском у теорію грошей взагалі. Головна перевага цієї ідеї Кейнса полягає в тому, що вона відкрила шлях до встановлення залежності попиту на гроші та накопичення грошей від зміни процента. Визнання цієї залежності сприяло осмисленню широких можливостей використання процента в практиці регулювання грошової маси, перетворенню його в центральний інструмент грошово-кредитної політики.

Механізм спекулятивного мотиву базується на тому, що запаси грошей і запаси фінансових інструментів розглядаються як альтернативні види активів (багатства), які дають не однаковий дохід і містять у собі не однакові ризики. Актив у формі грошей приносить мінімальний (часто нульовий) дохід і має максимальний захист від ризику. Зберігаючи гроші, індивіди втрачають доходи, які називаються альтернативною вартістю зберігання грошей. Величина її залежить від середньої норми процента за фінансовими активами та запасом грошей. Щоб не допустити збільшення втрат доходів (альтернативної вартості) у разі підвищення норми процента, індивіди повинні зменшувати запас грошей, тобто попит на гроші.

Активи у формі запасів фінансових інструментів можуть приносити значний дохід, проте одержання його пов'язане з істотними ризиками. Якщо доходи від фінансових інструментів недостатньо високі чи знижуються при відчутних ризиках, пов'язаних з їх одержанням, то альтернативна вартість зберігання грошей знизиться, економічним суб'єктам буде вигідно мати запаси грошей, і їх попит на гроші зростатиме. І навпаки, при високих чи зростаючих доходах від фінансових інструментів та стабільності їх ризикованості альтернативна вартість грошей

зростатиме, вони будуть віддавати перевагу накопиченню запасів цих інструментів і попит на гроші знижуватиметься.

ВИСНОВКИ

Попит на гроші - одне з ключових і найскладніших явищ ринку грошей. Його вивчення виявилось центральною проблемою сучасної теорії грошей, а успіхи в його пізнанні визначали розвиток цієї теорії в ХХ ст., відкривали можливості ефективного регулювання ринку грошей через механізми та інструменти грошово-кредитної політики. В Україні, де тільки формується цей ринок освоюються механізми та інструменти грошово-кредитної політики, вивчення попиту на гроші набуває особливого теоретичного та практичного значення.

Монетарна політика, яка проводилась в Україні до сьогодні, була орієнтована, здебільшого, на досягнення відповідних значень макроекономічних показників, насамперед розміру інфляції. Проте доведення монетарних показників до значень, рекомендованих МВФ, зумовило нехтування процесами в реальному секторі економіки. Економічна політика спрямована на боротьбу з наслідками - інфляцією, а не з причинами її виникнення, які приховані в неефективній структурі економіки, застарілій технологічній базі, низькій конкурентоспроможності тощо. Намагання досягнути показників монетарної стабільності не сприяє роз'ясненню актуальних проблем реформування економіки України.

Однією із найактуальніших проблем подальшого розвитку української економіки є проблема управління процесом формування попиту на гроші. У сучасних умовах формування попиту на гроші має бути скоординоване з широким діапазоном чинників, пов'язаних як із монетарною сферою, так і з іншими сферами економіки, які зазнають постійної трансформації.

В умовах, коли нестабільність економічної системи піддається форсованим впливам, як із середини, так і ззовні, будь-який інструмент може бути корисним. Тому регулювання попиту на гроші як потенційний важіль повинно активно використовуватись у розробці як антикризових, так і поточних заходів державного управління.

Згідно із дослідженого нами матеріалу, можна сформулювати основні напрямки оптимізації монетарної політики:

1. зменшити питому вагу готівки у грошовій масі шляхом розширення безготівкових розрахунків;
2. провести легалізацію доходів та вивести їх із тіні;
3. зменшити кількість пільг для окремих юридичних осіб;
4. підвищити ефективність використання бюджетних коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Макроекономічний та монетарний огляд. Звіт НБУ за квітень 2016р. [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=30519649>
2. Грошово-кредитна та фінансова статистика. Звіт НБУ за березень 2016р. [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=30519513>
3. Бицюра Ю. Структура грошової маси в Україні //Географія та основи економіки в школі. - 2009. - № 8.
4. Сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
5. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Навч. посіб./ За ред. Косової Т. Д. , Папаїки О. О. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 328 с.
6. Гроші та кредит : підручник. – 5-е вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2008.– 744 с. – 966-574-896-3..
7. Базилінська, О. Я. Макроекономіка : навч. посіб. – 2-ге вид., випр. – К. : ЦУЛ, 2009. – 442 с.
8. Б. Г. Скоков, І. А. Краївська ГРОШІ І КРЕДИТ Харків - ХНАМГ – 2009
9. Панчишин С.М.,Островерх П.І.,Буняк В.Б.,Ватаманюк З.Г.,Сохецька А.В. Аналітична економія : макроекономіка і мікроекономіка : підручник: у 2-х кн., Кн.1 : Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка. – К. : Знання, 2009. – 723 с.
10. Попит на гроші: погляд через призму процесів у макроекономіці та банківській системі України: газета «ЕКОНОМІСТ» серпень 2014

11. Дзюбик С. Д., Ривак О. С. Основи економічної теорії: Навч. посіб. — К.: Знання, 2014. — 423 с.
12. Сайт «Просто банкір» [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://www.prostobankir.com.ua/>
13. Гриценко А. Монетарна стратегія: шлях до ефективної грошово-кредитної політики. Стаття третя. Основні засади побудови і запровадження середньострокової монетарної стратегії в Україні //Вісник Національного Банку України. - 2012. - № 7
14. Романчукевич В. Проблеми та перспективи висвітлення грошово-кредитної політики НБУ (комунікаційний аспект) //Вісник Національного банку України. - 2014. - № 6.
15. Бандурка О. М. Гроші та кредит / О. М. Бандурка, В. В. Глущенко, А. С. Глущенко. – Львів : Магнолія 2014. – 368 с.
16. Щетинін А. І. Гроші та кредит: Видання 4-те, перероблене та доповнене. Щетинін А. І. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 440 с